

Hvem taler?

OVE PETERSEN

Der var engang en lille pige, der hed Nathalie. Da hun for første gang fik læst højt af sin mor, varede det ikke længe, før hun afbrød moderen, og spurgte: „Hvem taler?“

Naturens monolog

Den fysiske verden, naturen, udfolder sig inden for et rum, som er netop selve denne fysiske verden. Og denne udfoldelse viser sig ikke blot i dette naturlige rum, men også i tiden. I den naturlige tid forstået som den, der indebærer og afgiver målestokken for en udvikling. Derfor bliver naturen først tilgængelig og forståelig for os i og med evolutionen. En evolution, der fungerer som udviklingens motor. En evolution, der tager sit udgangspunkt i mineralriget, for dernæst at bevæge sig igennem planteriget og dyreriget, for til sidst at nå til en grænse: mennesket. I og med mennesket, og især i og med dets bevidsthed og ånd, forandrer udviklingens forløb sig grundlæggende og tager en anden form: der er nu ikke længere tale om en evolution, men om en historie.

Historiens dialog

Naturens evolution er et monologisk forløb, hvorimod historien er et dialogisk forløb. Naturens monolog er en indre monolog. Det er den fysiske verden, der taler med sig selv, inden for og begrænset af den naturlige verden som sådan. Derimod kan historien opfattes som en dialog mellem det ydre og det indre. Det vil sige en samtale mellem på den ene side de naturlige og sociale omstændigheder og på den anden side menneskets bevidsthed og ånd, altså de psykiske omstændigheder.

Såvel for filosofien i almindelighed, som for historiefilosofien og bevidsthedsfilosofien i særdeleshed, har denne dialog altid rejst mange spørgsmål. Og filosofien har stillet sig selv disse spørgsmål i form af den filosofiske dialog: er der, ja eller nej, tale om paralleller mellem de historiske forløb og ideernes udvikling? Og hvem er herre og hvem er slave i denne dialog? Både i de forskellige former for materialistisk filosofi og i de forskellige former for idealistisk filosofi, har man altid vidst at nogle var herrer og andre var slaver, og at historien består i den uophørlige dialog mellem disse herrer (eller blot én herre) og disse slaver. Historien kan derfor defineres som den uendelige dialog mellem naturen og mennesket. Det vil sige som den uendelige dialog, som mennesket fører med sig selv, med ideerne og med de tre naturriger: mineralriget, planteriget og dyreriget.

Den menneskelige komedie

Man kan derfor også sige, at den historiske og filosofiske dialog er en dialog mellem den endelige natur og den uendelige menneskelige ånd. Den menneskelige komedie udspiller sig derfor altid inden for rammerne af den afgrænsede naturlige scene. Inden for de grænser som den endelige natur sætter. Men selv om denne menneskelige komedie udspiller sig i det uendelige, så udspiller den sig alligevel ikke i al evighed. For der er ingen evighed at finde hverken i naturen og dens evolutionære forløb eller i den stadige dialog mellem naturen og mennesket i det historiske forløb.

Evigheden er hverken monologisk som de forskellige naturrigers talen med sig selv eller dialogisk som spillet i den menneskelige komedie. Det er derfor umuligt at nå frem til evigheden, så længe man holder sig enten til det naturlige eller til en rent menneskelig eller filosofisk viden. Det vil altså sige, at det er umuligt at nå evigheden ved hjælp af en dialog mellem det endelige og det uendelige. Evigheden er ikke noget endepunkt hverken for naturens udvikling eller for de menneskelige samfunds historie.

Den rene logik

Evigheden er derimod noget ekstremt: den udgør det yderste punkt, og det vil sige udgangspunktet, såvel for de forskellige naturriger som for de psykiske og historiske processer. I evigheden er der hverken tale om en monologisk evolution (hvad enten det drejer sig om den naturlige evolution eller f.eks. om den for tiden så omdiskuterede epistemologiske evolution) eller om en historisk og dialogisk viden. Der er derimod tale om en logik. Om en ren logik. Men i dette ord „ren“ skal man ikke (selv om denne fristelse selvfølgelig er nærliggende for en moraliserende humanisme) høre nogen som helst moralske konnotationer. Der er på ingen måde tale om en ny form for inkvisitorisk renselsesproces. Jeg taler om en ren logik, fordi det ikke er muligt at anvende denne logik på noget uden for den selv. Den lader sig hverken anvende på de naturlige ting og deres verden eller på de menneskelige samfund og de processer, som forløber der. For tingene er hverken naturlige eller sociale. De skrives derimod i den rene logik.

På grund af denne rene logik er mineralrigets sten, planterigets blomster og dyrerigets bæster på ingen måde nogle elementer, genstande eller væsener, som alene befinder sig i naturen. De tre naturriger er ikke blot forskellige områder i naturen, men også tre dimensioner i den form for tænkning, der skrives som og i den rene logik.

Der er derfor ingen naturlige genstande, der blot er naturlige, det vil sige, som lader sig reducere til nogle objekter, som alene lader sig objektivere i de tre naturlige dimensioner. Som udtømmer deres eksistens i den tredimensionale fysiske verden. Og der er heller ingen menneskelige subjekter, der blot er menneskelige, det vil sige som lader sig reducere til nogle subjekter, der alene opstår i og er betinget af de historiske og psykiske processer. Som altså skulle kunne udtømme deres eksistens inden for den menneskelige verdens tre dimensioner: det naturlige, det sociale og det psykiske. Og hvor det derfor skulle være muligt for disse subjekter at kunne have en viden om de naturlige, sociale og psykiske objekter.

Når det således ikke er muligt blot at tale om nogle endelige og begrænsede objekter eller genstande i naturen, og når der heller ikke gives nogle subjekter, der alene spiller med i en uendelig historie, så skyldes det, at såvel objekterne som subjekterne befinder sig i det transfinitte.

Det transfinitte kontinuuum

Det er ikke muligt at tale om naturen og dens evolution uden at operere med nogle diskrete enheder såvel i tid som i rum. Og det samme gør sig gældende både for historien og den menneskelige bevidsthed: de forudsætter begge og de beror begge på eksistensen af nogle diskontinuerte enheder i tid og rum. Når jeg tidligere har brugt det noget belastede, gammeldags og meget traditionelle navn „evigheden“ (der næsten har karakter af at være et levn fra en overstået historisk periode), så er det for at benævne noget, som hverken befinder sig i rummet eller i tiden, forstået som målelige størrelser. Evigheden beror ikke på, og forudsætter derfor heller ikke på samme måde som naturen og historien, eksistensen af nogle diskrete og diskontinuerte størrelser.

For at objektet kan fremtræde som en naturlig ting, som en diskret enhed i det fysiske rum eller som en samfundsmæssig genstand i den sociale cirkulation, der er blevet bragt frem igennem en række forskellige arbejdsprocesser, så er det nødvendigt at opfatte objektet som en genstand, der består af en død, og det vil i princippet sige begrænset materie. Og tilsvarende er det nødvendigt at opfatte subjektet som et dødeligt subjekt. Det er med andre ord nødvendigt at adskille såvel objektet som subjektet fra de kontinuerte processer i det transfinitte, for at de kan træde frem i det naturlige og det sociale rum.

Den guddommelige komedie

Men objektet er ikke en ting eller en genstand, som det er muligt at ødelægge. Og subjektet er heller ikke noget, der kan dø. Som Freud anede og stræbte efter at tænke og formulere med sit begreb om det psykiske apparat (idet han - delvist forgæves -

forsøgte at fravriste begreber som f.eks. „det psykiske“ og „det ubevidste“ den romantiske jordbund, som de tidligere havde trivedes i) så er det for såvel objekternes som for subjekternes vedkommende umuligt at tale om nogen form for ødelæggelse eller destruktion. Det vil med andre ord sige, at de er evige. De spiller med i den guddommelige komedie. Evigheden er derfor ikke uden tid. Men det er ikke længere muligt at forestille sig tiden som et lineært eller cirkulært forløb, og det er heller ikke længere muligt at måle tiden. Det transfinitte er til stede i øvermål.

Det er naturligvis i høj grad muligt at vide noget om naturen, om historien og om menneskenes gøren og laden. Men derimod gives der ingen viden om den transfinitte logik. Det er ikke muligt at opkaste sig til herre eller nedkaste sig til slave i en eller anden form for dialektik, som kan føre frem til den sande viden om den rene logik. Det er nødvendigt at gøre noget andet, for sandheden er som et sort hul i universet. I den fysiske verdens monologer er sandheden som sådan udelukket, og den er heller ikke at finde i det sociale rums dialoger. Når man derfor i vore dage ikke kan blive træt af at hævde, at sandheden ikke eksisterer, og at der ikke gives nogen sand viden eller nogen sand fortolkning, så er det en triviell sandhed. På nøjagtig samme måde som der ikke findes gifte ungarle eller runde firkanter. Når blot man husker at tilføje: der findes ingen gifte ungarle i det sociale rum, og der findes ingen runde firkanter i naturen. De er derimod begge i allerhøjeste grad ikke blot mulige men endog til stede i den rene logik (hvad der tydeligst viser sig i, at alle er i stand til at forstå og følge den logik jeg her udfolder).

Sandhedens topologi

Sandheden er således hverken underlagt naturens evolution eller samfundenes historie. Det er derfor nødvendigt at skelne mellem på den ene side de mange sande historier om naturen (naturhistorien) og om menneskene (historien som sådan), og på den anden side sandheden, som ikke har nogen historie, og som der ikke kan fortælles nogle historier om. Narratologien er derfor intimt forbundet med døden. Sandheden skrives derimod et

sted, der set ud fra naturen og samfundet tager sig ud som et hul, som en mangel eller som et intet, netop fordi dette sted, dette topos ikke lader sig tænke ud fra disse andre steder. Men alene lader sig tænke som et topologisk rum i den rene logik.

Også i dette tilfælde er Freud meget tæt på nogle afgørende formuleringer, men denne tæthed kan ikke forstås alene ud fra den traditionelle psykoanalyse. Jeg vil tværtimod mene, at det først bliver muligt at tænke Freuds indsigter og forstå hans formuleringer ud fra den rene tænkning og den rene logik, således som de her bliver skitseret. Eller for at sige det med andre ord: psykoanalysen er hverken en metapsykologi eller en terapi, og den er heller ikke en teori eller en verdensanskuelse, der kan bringes i anvendelse på forskellige andre områder. Som f.eks. psykoanalyse af litteratur (af film, af kunst, af politik, osv.) eller psykoanalyse og litteratur (og film, og kunst, og politik, osv.).

Det drejer sig derimod om at tænke psykoanalysen inden for den rene tænkning. Og da skal Freuds berømte og uendelig mange gange citerede udsagn „Wo Es war...“ læses strengt topologisk: det sted, hvor Sandheden skrives, benævner Freud „Wo“. Dette „hvor“ angiver derfor et sted, der hverken lader sig lokalisere inden for det sædvanlige tredimensionale koordinatsystem eller lader sig hylde som noget udsigeligt, som en tomhed og en tavshed hvorom alt afmægtigt drejer sig (i så fald ville der være tale om en romantisering af psykoanalysen, således som det f.eks. kommer til udtryk i den jungske dybdepsykologi).

Den transfinite tænknings komedie

Med dette „Wo“ er angivet et singulært sted, som hverken lader sig naturalisere, socialisere eller psykologisere. Der er tale om netop det sted, hvor såvel naturen og alle de naturlige ting som menneskene og alle de menneskelige historier og forehavender møder ilden. Den ild som ikke brænder tingene op. Som ikke hærger og ødelægger. Men som tværtimod er udgangspunkt for såvel videnskaben og kunsten som det jeg vil kalde den transfinite tænknings komedie.

Det drejer sig derfor ikke om at tænke det transfinitte eller om at tænke over det transfinitte. Men det drejer sig derimod om at tænke i det transfinitte. Det er nødvendigt at træde ind på den anden scene. En anden scene end den endelige og begrænsede natur. Og en anden scene end den menneskelige komedies skrånede brædder, der illusionsagtigt forsvinder i det uendeligt fjerne. På den transfinitte scene er det ikke afgørende, hvad der foregår. Hvilke historier der udspiller sig. Og som altid udspiller sig. Igen og igen. Uden nogen form for singularitet. Uden nogen risici. Det er derimod afgørende, hvordan man går over scenen. Det er det, scenen drejer sig om. „Das Was bedenke, mehr bedenke Wie“, som allerede Goethe var klar over.

Man har siden den europæiske ontologiske grundlæggelse med Parmenides og hans digt vidst, at man kunne gå ad to forskellige veje over tænkningens scene: nattens vej og dagens vej. Men med Cantors opfindelse af det transfinitte har en tredje vej vist sig både mulig og nødvendig: tusemørkets vej. I mødet med ilden forvandler de to allerede givne veje sig og bliver til en ny vej, der hver gang er ny og singulær, fordi den er fremprovokeret af mødet med ilden: tusemørkets vej.

Disse tre veje kan ikke findes nogle steder i naturen. De følger ingen naturlige baner eller nogen naturlig udvikling. De går ikke fra mineralriget over planteriget til dyreriget - eller omvendt. Det er heller ikke muligt at reducere dem til en social konstruktion eller til et privat psykisk fænomen. Og der går heller ingen veje fra det endelige over det uendelige og ind i det transfinitte. Den relation, der består mellem disse veje og det transfinitte subjekt, lader sig heller ikke tænke ud fra en eller anden ny formulering af dialektikken mellem herre og slave. I det transfinitte er det umuligt for mig at påtage mig rollen som herre eller som slave, for her spiller rollen ingen rolle.

Det umulige

Vær realistiske, krævet det umulige - hed det slagordsagtigt engagement, som et første udkast til en transfinit politik. Det er ikke her stedet at udfolde denne transfinitte politik nærmere, men jeg vil

derimod fastholde det umulige som et karakteristisk træk ved det transfinitte. Det er umuligt at realisere det transfinitte såvel i naturen som i det sociale liv. Og for alvor komisk bliver det, når man vil realisere sig selv, f.eks. gennem litterære værker eller teater eller billedkunst eller... - her er den menneskelige komedie virkelig uden ende. Men fordi det er umuligt at realisere den rene logiks bevægelser, så indebærer det ikke, at de er umulige at formulere. De såkaldte logiske paradokser er således ikke spor paradoksale. Det er de kun for en snæver forstandstænkning, der bruger meningen, doxa, som værn mod det transfinitte: paradokset som en parasol, der skal beskytte mod ilden.

Selvet er derfor ikke noget man har et eller andet sted dybt i sig, og som er blevet tildækket og maskeret til ukendelighed af allehånde sociale roller og konventioner, som det gælder om at få fjernet ved hjælp af dybdepsykologi eller psykoanalyse. Roller og konventioner som man måske omvendt hylder i form af den uendelige bevægelse fra maske til maske til maske; denne hyldest til billedet, masken og simuleringerne er blot en meget naiv udgave af den uendelighedstænkning, som jeg tidligere har karakteriseret som en dyrkelse af ens egen afmagt over for tænkningen i det transfinitte (de sure rønnebær).

Psykoanalysen er ikke en terapeutisk aktivitet, men derimod en specifik form for tænkning. Og selvet er ikke noget man kan realisere igennem en eller anden form for selvbiografisk aktivitet, for selvet er et navn på det punkt i det transfinitte, som umuliggør enhver realisering. De litterære værker og her i særlig grad de såkaldte selvbiografiske værker skal derfor ikke læses ud fra Freuds psykoanalyse (eller ud fra en af de andre og mere vulgære former for psykologi: Jung, Reich, Adler... resten er bedst tjent med at forblive uomtalt) som beretninger om forfatterens selv. Men de skal derimod læses i det transfinitte, som elementer til en objekternes og subjekternes rene logik.

Videnskab, galskab & tænkning

En sådan læsning i det transfinitte er naturligvis umulig (og for den tænksomme læser behøver jeg næppe endnu en gang at

tilføje: naturligvis umulig i det naturlige, det sociale, det akademiske og universitære rum). Men for at lade denne umulighed komme til orde vil jeg komme med en lignelse om vandringen, om den måde man går frem på. På den anden scene. Og som derfor meget logisk hedder *Teori om fremgangsmåden*. Denne lignelse har jeg hentet i et værk, der hedder *Analytiske studier*. Som man kan forstå ud fra denne titel, drejer det sig om et psykoanalytisk værk. Og da titlen egentlig er *Études analytiques* vil man også forholdsvis let kunne forstå, at det drejer sig om et af værkerne fra den berygtede franske psykoanalyse (som er så svær at forstå for en almindelig sund fornuft). Denne samling af analytiske studier har tilmed en undertitel, der meget tydeligt spiller på titlen på et af Freuds mest kendte og elskede værker (*Hverdagslivets psykopatologi*), nemlig *Det sociale livs patologi* (*Pathologie de la vie sociale*).

Lignelsen lyder således:

En gal er en mand, der ser en afgrund og falder i den. Den lærde hører ham falde, tager sit måleapparat frem, måler dybden, laver en trappe, stiger ned, stiger op igen og forkynder for alverden: „Denne afgrund er 1802 fod dyb, temperaturen på bunden er to grader højere end i vores atmosfære.“ Så gnider han sig i hænderne og lever videre i familiens skød. Den gale bliver i sit hul. Kun Gud ved, hvem af dem der har været sandheden nærmest, den gale eller den lærde. Empedokles er den første lærde, der forener dem begge.

Der er ikke én af vore bevægelser, ikke én af vore handlinger, som ikke er en afgrund, hvori den viseste kan tabe sin forstand, og som ikke kan give den lærde lejlighed til at tage sit måleapparat frem og forsøge at måle uendeligheden. Der findes uendelighed i det mindste *gramen* (græsstrå).

Jeg vil altid befinde mig mellem den lærdes måleapparat og den gales svimmelhed. Jeg må loyalt advare mine læsere om, at det kræver uforfærdethed at forblive mellem disse to asymptoter. Denne teori har kun kunnet udfærdiges af en, der er dristig nok til at nærme sig videnskaben uden frygt og galskaben uden angst. (...) Jeg befinder mig netop på det punkt, hvor videnskaben berører galskaben, og hvor jeg ikke kan anbringe noget rækværk. Fortsæt.

I det almindelige liv er man gal, hvis man tror, man kan se det transfinitte. At det er tilgængeligt for sanserne. Og man er en

lærd herre, hvis man tror, man kan måle det transfinite. Den gale havner i afgrunden og den lærde ender i familien. Det sociale livs patologi består da i dilemmaet: enten skal man leve som en gal eller man skal leve i familiens skød. Eller rettere sagt: man skal leve som en gal i dødens familie, for „de dør begge“.

Det transanalytiske tusmørke

Jeg vil ikke holde navnet på denne fremragende franske analytiker tilbage længere: Honoré de Balzac. Når psykoanalytikerer ikke nøjes med blot at hengive sig til en terapeutisk aktivitet, men åbner sig for det transfinite og giver sig til at tænke, så bliver han dermed til transanalytiker. Og i Balzacs lignelse bliver det understreget, at denne transanalytiker befinder sig et ganske bestemt sted, nemlig mellem videnskaben og galskaben. Mellem disse to asymptoter er der et punkt, som man hverken kan se eller sans. Et punkt som man ikke kan lokalisere. Og Balzac fremhæver i forlængelse heraf, at transanalytikeren „kun har kunnet udfærdiges af en, der er dristig nok til at nærme sig videnskaben uden frygt og galskaben uden angst“.

I det transfinite er der således ingen gale eller lærde, men der er derimod et overmål af galskab og videnskab. Men galskaben gør ingen gale og videnskaben gør ingen til lærde. Galskaben er en struktur i den rene logik, og det er heller ikke i dette tilfælde muligt for det psykologiske subjekt at realisere denne galskab i det sociale rum. Og tilsvarende er det heller ikke muligt for det sociale subjekt at påtage sig den videnskabelige tænkning, der udfolder sig i det transfinite.

Derfor er det at være transanalytiker heller ikke et erhverv, som man kan udøve og anvende i samfundet. Og det er heller ikke en social kategori, som man kan annoncere med over for omverdenen. Transanalytikerer kan ikke personificeres, for det drejer sig her om det punkt, hvor de tre veje mødes. Det er et tri-vielt punkt: galskabens vej og videnskabens vej i det transfinite beror begge på den tredje vej: den transanalytiske tænkningstusmørke.

Som transanalytiker er det derfor ikke muligt at spille med hverken i den menneskelige komedie eller i den guddommelige komedie. For tænkningens komedie udspiller sig i kraft af dette trivielle punkt, som hverken er guddommeligt eller menneskeligt. Et punkt, der befinder sig mellem de to asymptoter. Det vil sige mellem de to kanter i den flænge, der åbner for tænkningens komedie. „Jeg befinder mig“, siger transanalytikeren, „netop på det punkt, hvor videnskaben berører galskaben, og hvor jeg ikke kan anbringe noget rækværk. Fortsæt.“ Fortsæt: det transfinitte kontinuum.

Barnet er fader til manden

Jeg vil slutte med begyndelsen. Med Adam og Eva. Men da jeg endnu ikke er helt fremme ved slutningen, er jeg heller ikke nået helt frem til begyndelsen.

Jeg vil derimod et kort øjeblik standse op og spørge mig selv: „Hvem er jeg?“ - og lade andre gøre det samme. For det meste vil man spontant og ureflekteret svare: „Jeg er...“ - og da nævne en række ting, som man føler sig knyttet til her i livet (køn, arbejde, nationalitet, familie...). Det vil sige noget ydre, noget der er givet i det sociale rum. Noget karakteristisk for disse svar vil desuden næsten altid være, at „jeg“ identificerer mig med et stykke af mit voksne liv og med mit virke i verden som voksen.

Men „jeg“ kan ikke reduceres til disse partielle svar, til disse ydre prædikater. For „jeg“ fungerer ikke i en sådan prædikativ logik, men derimod i den rene logik. Jeget er en „åben“ størrelse. Det vil sige, at jeget ikke kan indfanges eller bestemmes igennem én bestemt form: jeget har ikke genstandskarakter. Jeget er den frie disposition til konstant at udsætte sig for nye mennesker, nye steder, nye værker. Til at løbe risikoen for at sprænge eller omforme den til enhver tid givne form. I denne række af fortsatte transformationer (også her gælder Balzacs „Fortsæt“). Og i denne serie af variationer, er jeget den invariable størrelse, som netop er betingelsen for, at det er muligt at tale om en forms transformation eller variation.

Denne jegets åbenhed og evne til alene at eksistere i den uendelige række af transformationer og variationer oplever og erfarer den voksne kun nu og da i nogle sjældne øjeblikke. Nærlig i de øjeblikke hvor den voksne møder ilden og giver sig til at vandre frem ad tasmørkets sti. Barnet lever derimod til stadighed i denne åbenhed: barnets legen er en stadig forvandling, en stadig undvigelse af alle falske identifikationer med én rolle eller med én form for aktivitet. Den voksne bruger derimod al denne kraft til at danne blivende former med.

Men „barnet“ skal ikke forstås som en bestemt alder, som alle vi voksne har lagt bag os. For barnet er den del af den voksne, der ikke har et bestemt arbejde. Der hverken er smuk eller klog. Eller det modsatte. Der hverken er russer, kineser eller dansker. Den del af den voksne der ikke spiller klaver, skriver bøger, betaler regninger eller går på jagt. Der hverken er mand eller kvinde. Det vil sige den del, der ikke er, der ikke har og som ikke kan begrænses til en bestemt form. Til en endelig størrelse. Men som på den anden side heller ikke flyder ud i den slette uendeligheds tågebanker. Men „barnet“ er endnu et navn i den transfinitte tænkning. Barnet befinder sig derfor hverken i nogen af de tre naturriger eller i Danmarks Rige, men derimod i Guds Rige (som endnu et navn i det transfinitte): „Sandelig, siger jeg eder, den, som ikke modtager Guds Rige ligesom et lille barn, han skal ingenlunde komme ind i det.“

Den hysteriske materialisme

Når den traditionelle psykoanalyse derfor søger svaret på alle den voksnes genvordigheder i barndommen, er det på en gang helt forkert -, og meget præcist formuleret. Det er helt forkert, hvis man ved „barndommen“ forstår den faktisk levede barndom, som noget mere eller mindre fortrængt, som man skal skaffe sig adgang til igennem en psykologisk og terapeutisk erindringsaktivitet.

Ifølge denne opfattelse kan subjektet bindes til eller fikseres til nogle mere eller mindre traumatiske begivenheder i barndom-

men. Begivenheder, som nu er blevet så skrækkeligt fortrængt (det er også de slemme forældres opdragelse og det grimme undertrykkende samfund, som helt spolerer det søde, lille barns paradisiske tilværelse), og som det gælder om at huske, erkende og udleve. Freud er her fuldstændig klar: en sådan opfattelse forekommer helt tydeligt hos mange mennesker, og Freud gav både et navn til denne opfattelse og et udkast til en beskrivelse af dens logik. Aforistisk præcist hedder det hos Freud: „Die hysterischen leiden grossenteils an Reminiszenzen“ („De hysteriske lider for det meste af reminiscenser“). Har man altså denne opfattelse af barndommen, er man hysteriker.

En sådan binding til fortiden, til barndommen forstået som fortid, som tilbagelagt tid, til den tid der ikke mere er, sker ved hjælp af Eros. Det vil sige den drift, der danner bindinger, der binder jeget til det, der har været. Altså til døden. Gennem disse bindinger og denne fiksering til døden sker der en lukning, der giver anledning til en fortælling, til en historie. Som her bærer navnet: erindringen. Og erindringen som filosofisk metode, som filosofisk dialog har som bekendt en lang historie, der ikke er uden forbindelse til Eros. (Jeg tænker naturligvis på Platon). Det historiske og det hysteriske hører altså sammen. Derfor var der også en ganske god mening i, at 70'ernes dyrkelse af den historiske materialisme i 80'erne gik over i en tilsvarende dyrkelse af den hysteriske materialisme. Fælles er bindingen til moderen (mater), til den store livgivende moder (livmoder, hystera). Det vil sige til det materielle.

Forsøger man derimod at tænke barnet og barndommen i det transfinite, så er det punkt, der introduceres som udgangspunkt, ikke døden, men derimod det uendelige punkt. Det vil sige et punkt i det transfinite kontinuum. „Barnet“ er da et af dette punkts navne. Og nu er det ikke længere Eros og døden, der lukker og fortæller godnathistorier. Men Thanatos der tæller. Derfor drejer det sig heller ikke mere om at udvikle en erotisk narratologi på basis af døden, på en religiøs dyrkelse af døden. Narratologi som thanatologi. Men om at skrive og tænke logisk ud fra det, der tæller. Ciffrene. Den rene logik og den rene tænk-

ning bliver således til en ciffrematik. Hermed bliver dødsdriften og gentagelsestvangen hinsides lystprincippet (som Freud naivt henlagde til naturen, men den fejltagelse behøver jeg vel næppe korrigerer endnu en gang på dette sted) til et forsøg på at skitsere en driftslogik

Det transfinite punkt, som udgangspunkt for udfoldelsen af denne driftslogik, kan hverken lokaliseres eller fikseres i det almindelige (naturlige, sociale og psykiske) rum. Det vil sige i det materielle. I livshistorien. Der er tale om et mobilt punkt, der hver gang beror på en beslutning. Og det er i og med denne beslutning, at det transfinite jeg introduceres i den rene logik.

Hvor er du?

Og nu er vi omsider fremme ved begyndelsen. Ved Adam og Eva. Og lignelsen om mødet med det Andet.

Når man møder andre mennesker, skal man ikke straks henvise sig til de normale spørgsmål, hvis funktion det er at binde den anden til et allerede fastlagt sted: „Hvordan har du det?“ eller „Hvad går du og laver“. Derimod skal man stille og selv møde det foruroligende spørgsmål: „Hvor er du?“. Stillet over for dette spørgsmål gemmer Adam sig, men „hvor“ angiver en stemme som man ikke kan skjule sig for. En stemme der hverken er ydre eller indre. Men hvor.

Adam forsøger at unddrage sig ved hjælp af figenblade og skyggefulde træer. Det vil sige ved at fortrække til naturen og det naturlige. Men det er umuligt at skjule sig for stemmen bag kundskabens træ. Viden er med andre ord også et forsøg på at dække sig for stemmen. Og lignelsen fortæller også, at denne stemme er forbundet med kroppen og seksualiteten (og den videre fortælling, som det heller ikke her er stedet at gå nærmere ind på, beretter hvordan seksualiteten bliver reduceret til avling og kroppen til svedigt arbejde).

Af denne scene fremgår det også, at det normale, sociale og psykologiske subjekt, i det øjeblik det står ansigt til ansigt med det transfinite punkt, forsøger at unddrage sig ved at give andre skylden: Det var ikke mig, Adam, men derimod Eva. Og det var

ikke mig, Eva, men derimod slangen. Det sociale og psykologiske subjekt kan ikke klare konfrontationen med det singulære, det vil sige sin egen specifikke indskrivning i det transfinite. Det vil derfor forsøge at realisere skylden, idet denne fejlslagne realisation kan indskrive det i den sociale og psykologiske verden.

Med Adam og Eva er det naturlige Paradis for altid gået under. Og godt det samme, for i denne tropiske natur har det transfinite subjekt ingen plads. Det har det derimod i det kunstige Paradis: det vil sige i litteraturen, kunsten, filosofien, matematikken og alle de andre former for cifrematisk tænkning. For her bliver jeg stillet ansigt til ansigt med den umenneskelige kraft, som påberåbelsen af det naturlige, det sociale og det psykologiske (som de tre afgørende dimensioner for den menneskelige eksistens) forsøger at tildække. Som humanismen forsøger at bedække i et forgæves forsøg på at tæmme den kraft, der unddrager sig det erotiske. Som Eros ikke kan båndlægge. En kraft der kan fremtræde som Guds stemme („Hvor er du?“) eller som „das Es“ i Freuds „Wo Es war...“.

En aforisme der som bekendt fortsætter: „... soll Ich werden“. „Ich“: det transfinite subjekt. Således som vi møder det i lignelsen om den brændende tornebusk. Det vil sige i mødet med den ild, der ikke udletter og ikke forbrænder. Og som hos Freud bærer navnet: dødsdriften. Også her stiller Gud spørgsmålet (nu til Moses): „Hvor er du?“. Men til forskel fra Adam, der forsøgte at undvige, at unddrage sig konfrontation med den singulære stemme, svarer Moses: „Her er jeg.“ Hvor er „her“? Hvor er „Jeg“? Hvem taler?

